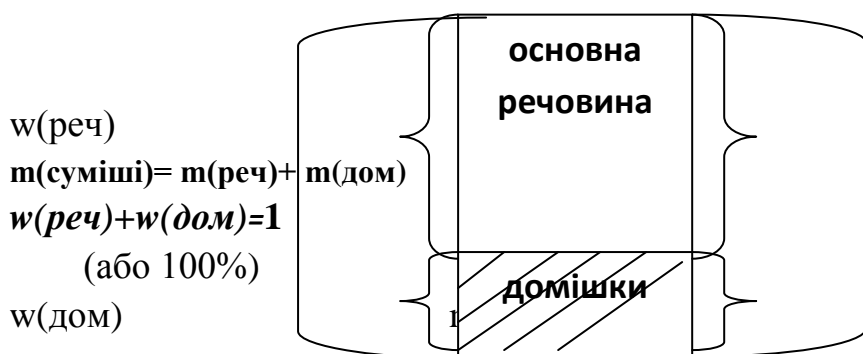

Обчислення за хімічними рівняннями кількості речовини, маси або об'єму (газуватих речовин) за кількістю речовини, масою або об'ємом реагенту, що містить певну частку домішок.

Це актуально!

- В природі не існує абсолютно чистих речовин. У кожній речовині завжди міститься крім основного компонента, певна кількість домішок.
- Речовину, в якій майже немає домішок (менше 1%) називають «чистою».
- Якщо вміст домішок в речовині істотний, тоді це - суміш речовин.
- Природні мінерали, руди, інші природні суміші, недостатньо очищені «технічні речовини», сплави металів - це суміші, компоненти яких називають *основною речовиною* і *домішками*.
- Вміст домішок зазвичай виражають у відсотках (%), або в частках від одиниці.
- *Домішки* відрізняються за складом і властивостями від *основної речовини* і не беруть участь у хімічній взаємодії за участю цієї *основної речовини*.

Виконуючи обчислення за хімічними рівняннями, спочатку необхідно обчислити масу (об'єм) чистої речовини, що міститься у зразку вихідної суміші, і тільки потім виконувати подальші розрахунки.

$$W(\text{домішок}) = \frac{m(\text{домішок})}{m(\text{суміші})} \text{ (в частках від одиниці) (1);}$$

$$W(\text{речовини}) = \frac{m(\text{речовини})}{m(\text{суміші})} \text{ (в частках від одиниці) (2);}$$

$$m(\text{дом}) = m(\text{суміші}) \cdot w(\text{дом}) \text{ (3)}$$

$$m(\text{речов}) = m(\text{сум}) \cdot w(\text{речов}) \text{ (4)}$$

I Знаходження кількості речовини, маси або об'єму (газуватих речовин) за кількістю речовини, масою або об'ємом реагенту, що містить певну частку домішок.

Алгоритм розв'язання:1). Обчислюємо масу (об'єм) чистої речовини у складі суміші (руди, мінералі, сплаві, розчину, тощо). Обчислення можна провести двома способами:

Перший спосіб:

$$w(\text{реч}) = 1 - w(\text{дом}) \quad m(\text{дом}) = m(\text{суміші}) \cdot w(\text{дом})$$

$$m(\text{реч}) = m(\text{суміші}) \cdot w(\text{реч})$$

Другий спосіб:

$$m(\text{реч}) = m(\text{суміші}) - m(\text{дом})$$

2) Записуємо рівняння реакції та обчислюємо масу (об'єм) продукту, який має утворитися із даної кількості чистої речовини (реагенту).

Задача 1. Обчисліть об'єм (н.у.) вуглекислого газу, який виділяється при дії соляної кислоти на мармур масою 200г, що містить 15% домішок.

Дано:

$$m(\text{мармуру}) = 200\text{г}$$

$$w(\text{дом}) = 15\% \quad (0,15) \\ + \text{HCl}$$

Розв'язання:

До складу мармуру входить *основна речовина* CaCO_3 і домішки.

$$1). \quad w(\text{CaCO}_3) = 1 - w(\text{дом}); \quad w(\text{CaCO}_3) = 1 - 0,15 = 0,85$$

$$m(\text{CaCO}_3) = m(\text{мармуру}) \cdot w(\text{CaCO}_3);$$

$m(\text{CaCO}_3) = 200\text{г} \cdot 0,85 = 170\text{г}$, отже, зразок мармуру містить 170г чистого кальцію карбонату

$$2) \quad M(\text{CaCO}_3) = 100 \text{ г/моль}; \quad \nu(\text{CaCO}_3) = \frac{170\text{г}}{100\text{г/моль}} = 1,7 \text{ моль}$$

$$1,7 \text{ моль} \qquad \qquad \qquad x \text{ моль}$$

$$1 \text{ моль} \qquad \qquad \qquad 1 \text{ моль}$$

$$\frac{1,7}{1} = \frac{x}{1}; \quad x = 1,7 \text{ моль}; \quad \nu(\text{CO}_2) = 1,7 \text{ моль};$$

$$2) \quad V(\text{CO}_2) = V_m \cdot \nu(\text{CO}_2); \quad V(\text{CO}_2) = 22,4\text{л/моль} \cdot 1,7\text{моль} = 38,08 \text{ л};$$

Відповідь:

$$V(\text{CO}_2) = 38,08 \text{ л}$$

II **Обернена задача.** Знаходження масової частки домішок (основної речовини) у складі суміші (руди, мінерала, сплава, розчину, тощо) за кількістю речовини, масою або об'ємом продукту реакції.

Алгоритм розв'язання:1) Записуємо рівняння реакції та обчислюємо масу (об'єм) реагенту (основної речовини) за відомою кількістю продукту реакції.
2) За формулою $m(\text{дом}) = m(\text{суміші}) - m(\text{реч})$ обчислюємо масу домішок
3) Знаходимо масову частку домішок за формулою:

$$W(\text{домішок}) = \frac{m(\text{домішок})}{m(\text{суміші})}$$

Задача 2. З 250 г вапняку добули негашене вапно масою 112 г. Обчисліть вміст некарбонатних домішок у цьому зразку вапняку.

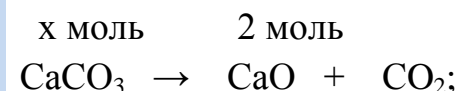
Дано:
 $m(\text{вапняка}) = 250 \text{ г}$
 $m(\text{CaO}) = 112 \text{ г}$

$w(\text{дом}) = ?$

Відповідь:
 $w(\text{дом}) = 20\%$

Розв'язання:

1) $M(\text{CaO}) = 56 \text{ г/моль}$, $v = \frac{m}{M}v(\text{CaO}) = \frac{112 \text{ г}}{56 \text{ г/моль}} = 2 \text{ моль}$;

1 моль   1 моль

$\frac{x}{1} = \frac{2}{1}$; $x = 2 \text{ моль}$; $v(\text{CaCO}_3) = 2 \text{ моль}$;

$M(\text{CaCO}_3) = 100 \text{ г/моль}$; $m(\text{CaCO}_3) = M(\text{CaCO}_3) \cdot v(\text{CaCO}_3)$;
 $m(\text{CaCO}_3) = 100 \text{ г/моль} \cdot 2 \text{ моль} = 200 \text{ г}$; отже на утворення 112 г CaO витрачається 200 г чистого кальцій карбонату.

2) $m(\text{дом}) = m(\text{вапняка}) - m(\text{CaCO}_3)$;
 $m(\text{дом}) = 250 \text{ г} - 200 \text{ г} = 50 \text{ г}$.

3) $W(\text{домішок}) = \frac{m(\text{домішок})}{m(\text{суміші})}$; $W(\text{дом.}) = \frac{50 \text{ г}}{250 \text{ г}} = 0.2 \text{ (20\%)}$

Задачі для самостійного розв'язування.

1. Яку масу негашеного вапна можна добути з вапняку масою 1 кг, що містить 16% некарбонатних домішок.

2. Обчислити масу кальцій гідроксиду яку можна добути під час взаємодії 125 г кальцію з водою, якщо масова частка домішок у металі становить 4% ?

3. Який об'єм водню (н.у.) утвориться під час взаємодії 20 г кальцію з водою, якщо масова частка домішок у металі становить 10% ?

4. Який об'єм вуглекислого газу (н.у.) можна одержати під час прожарювання вапняку масою 500 г, масова частка кальциту CaCO_3 в якому становить 80%.

5. При сплавленні вапняку масою 320 г з піском утворилось 348 г кальційсилікату. Обчисліть масову частку домішок у вапняку.

6. Із зразка кам'яної солі масою 120 г одержали металічний натрій масою 46 г. Обчисліть масову частку домішок у зразку кам'яної солі.

7. Під час окиснення сірки масою 200 г одержали газувату речовину, об'єм якої – 112 л (н.у.). Обчисліть масову частку домішок (у%) у вихідній речовині.

8. Під час згоряння вугілля масою 50 г одержали газувату речовину, об'єм якої – 89,6 л (н.у.). Обчисліть масову частку негорючих домішок (у%) у зразку вугілля .